le užkabinimui. Iš geležinių dirbinių rastos dvi įtveriamosios keturkampio skersinio pjūvio ylos formos 2,4–4,5 cm ilgio, 6x5 mm storio strėlės plunksnomis nulūžusiais smaigaliais ir dvi plokščios kiek smailėjančios 5–5,9 cm ilgio, 6 g svorio juostelės. Visi šie dirbiniai datuojami X–XI a. ir greičiausiai yra kilę iš dviejų čia stovėjusių pastatų, sunaikintų kažkokio antpuolio metu.

2006 m. Vedrių piliakalnio tyrinėjimai parodė, kad ir centrinės Žemaitijos piliakalniuose galima aptikti gana ankstyvų sluoksnių, siejamų su Brūkšniuotosios keramikos kultūra.

VEDRIAI HILL FORT

The excavation of the remains of the disintegrating Vedriai hill fort site (Šilalė Dist.) began in 2006. Only the S edge and slope, which is about 80 m long and 1–5 m wide and includes a 5 m high rampart on the E end and an outwork created beyond it, remain of the hill fort site. The Akmena had already washed away the greater part of the hill fort site by the 20th century. In the early 20th century L. Kšivickis attempted to excavate the hill fort site (Fig. 1). In 2006 a total area of 155 m^2 was excavated in the E part of the remains of the hill fort site and a cultural layer of up to 40 cm thick with a stone paving made of small stones (Fig. 2), hand built stroked (Fig. 3) and smooth pottery, and the tongue from an iron belt buckle (Fig. 4:1) were discovered. The material dates to the first centuries AD. 4 metal finds were discovered on the slope of the hill fort site: a piece of fused bronze (Fig. 4:4), a bronze figure eight loop (Fig. 4:5), a bronze bracelet fragment (Fig. 4:2), and an iron tanged arrowhead (Fig. 4:3), which date to the 9th–11th centuries. Smooth hand built pottery, a whole quern stone and parts of two others, bronze finds: the cross-shaped head of a cruciform pin, the end of a pin shaft, a trapezoid shaped fragment, and crescent shaped pendant with flaring terminals, and iron artefacts: two awl shaped, tanged arrowheads with rectangular cross-sections and two small flat strips were found in the ploughed part of the settlement at its foot that is located on the other side of the River Akmena to the N of the hill fort site. All these artefacts date to the 10th–11th centuries.

LENTAINIŲ PILIAKALNIO VIRŠUTINĖ GYVENVIETĖ

Algirdas ŽALNIERIUS

Lentainių piliakalnio apatinės ir viršutinės gyvenvietės buvo pradėtos tyrinėti 2001 m. (*ATL 2001 metais*, V., 2002, p. 73–74). 2002 m. buvo pradėti platesnio masto tyrinėjimai viršutinėje gyvenvietėje, ištiriant 90 m^2 plotą (*ATL 2002 metais*, V., 2005, p. 52–55). 2003 m. buvo ištirtas 240 m^2 plotas sklypuose 1 ir 8 (*ATL 2003 metais*, V., 2005, p. 75–77). 2004 m. buvo ištirta 240 m^2 (*ATL 2004 metais*, V., 2006, p. 64–67). 2005 m. papėdės gyvenvietėje buvo iškastos 7 perkasos, ištirtas 241,1 m^2 plotas (*ATL 2005 metais*, V., 2006, p. 61–63). Tyrinėjimų metu nustatyta, kad viršutinėje papėdės gyvenvietėje susiklostė iki 60–70 cm storio kultūrinis sluoksnis, kurio viršutinė dalis iki 30–40 cm gylio yra permaišyta nuolat ariant žemę. Objektyvi informacija gauta tyrinėjant geologiniuose žemės sluoksniuose

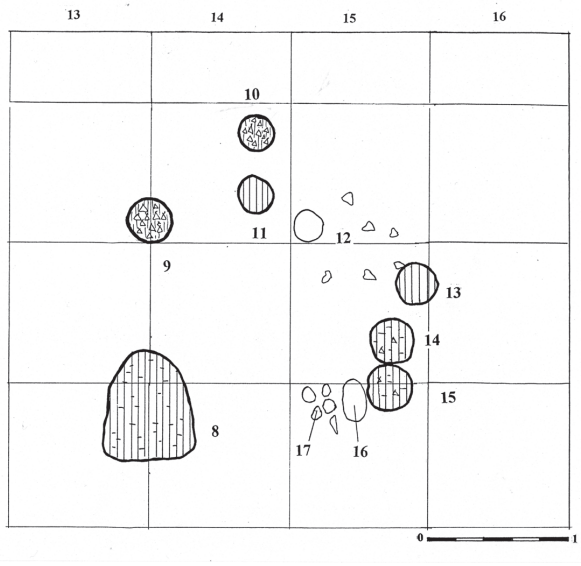

1 pav. Perkasoje 19 atsidengę objektai: 8, 11, 13–15 – ūkinės duobės ir židinys; 9–10 – grublėtos keramikos puodų viršutinės dalys; 12, 16, 17 – lauko rieduliai ir jų grupės. *A. Žalnieriaus brėž.*
Fig. 1. Objects unearthed in trench 19: 8, 11, 13–15 – storage and cooking pits; 9–10 – the upper parts of ceramic pots with rough surfaces; 12, 16, 17 – field boulders and groups of them.

rastas nejudintas duobes ir stulpavietes, atvirus židinius, kuriuose rasta grublėtos keramikos šukių, medinių pastatų pėdsakų. Papėdės gyvenvietėje rasti archeologiniai objektai ir radiniai datuojami I tūkst. antrąja puse.

2006 m. papėdės gyvenvietėje buvo iškastos 3 perkasos, ištirtas 240,5 m^2 plotas. Viena perkasa 17a buvo iškasta sodų bendrijos sklype 2, kita perkasa 19 iškasta sklype 10 ir trečia perkasa 20 iškasta sklype 9. Perkasos numeruotos pratęsiant 2005 m. numeraciją.

Sklypas 2 yra sodų bendrijos PV dalyje ir buvo tyrinėjamas 2004–2005 m. iškasant perkasas 11–14, 17 ir 11a, 13a, 13b bei ištiriant 307,4 m^2 plotą. 2006 m. tyrinėjimų metu sklypo V dalyje šalia perkasų 14–17 buvo iškasta perkasa 17a. Perkasa orientuota Š–P kryptimi ir ribojasi su perkasomis 14 ir 17. Perkasos vietoje buvo apleista šlapia pieva, žemės paviršius lygus, per perkasos ilgį pažemėjantis P link per 10–15 cm. Geologiniai sluoksniai, kuriuos sudaro raudonas šlapias molis, rasti 20–25 cm gylyje. Virš molio kartu su velėna yra susiklostęs 20–25 cm storio tamsiai pilko juodžemio sluoksnis. Nuvalius perkasos dugną, kv. 3B atsidengė į geologinius sluoksnius atsispaudę reti degėsių įspaudai, primenantys buvusios laužavietės pėdsakus, išlikusius nuolat ariant papėdės gyvenvietės teritoriją. Degėsių liekanos sudaro gana taisyklingą apie 64 cm skersmens apskritimą.

Archeologinių radinių perkasoje nerasta. Šiuo metu sklype 2 yra ištirtas 324,9 m^2 plotas.

Sklypas 10 yra centrinėje tyrinėjamos papėdės gyvenvietės dalyje. Žvalgomieji archeologiniai tyrinėjimai sklype 10 buvo atlikti 2001 m. Čia buvo iškasti trys šurfai (16, 18, 19), rastas 30–50 cm storio juodžemio sluoksnis, šurfe 19 aptikta skaldytų akmenų eilė (*ATL 2001 metais*, V., 2002, p. 73–75). Perkasa 19 iškasta sklypo V dalyje. Jos plotas – 161,5 m^2. Perkasoje surastas nuo 35 iki 60 cm storio tamsai pilkas juodžemio sluoksnis be tarpsluoksnių. Jis buvo nuolat ariamas ir perkasamas, jame įvairiuose lygiuose pasitaikydavo XX a. buitinių šiukšlių liekanų. Storiausias (iki 60 cm) kultūrinis sluoksnis yra perkasos V dalyje, į R jis tolygiai plonėja ir per-

kasos PR dalyje siekia 35–40 cm. Jame archeologinių radinių nerasta. Pirminį žemės paviršių visoje perkasoje sudaro gelsvai pilkas šlapias moreninis priemolis.

Nukasus kultūrinį sluoksnį pirminio žemės paviršiaus lygyje buvo užfiksuoti 22 objektai, iš kurių 20 ar 21 priskirtinas papėdės gyvenvietei. Tai 9 atviri židiniai ir 4 neaiškios paskirties duobės. Židiniuose surasta perdegusio molio gabalų su medienos (?) atspaudais. Tai gali būti molio tinko likučiai, kuriais buvo užtaisyti plyšiai tarp pastatų rąstų. Penki pavieniai lauko riedulių ir jų grupės priskirtini židinių įrangai. Vienas lauko riedulys yra geologinės morenos dalis. Viena laužavietė galėjo atsirasti jau įsikūrus sodų bendrijai.

Bene įdomiausi radiniai buvo aptikti perkasos kv. 13–16D–F. Tai dviejų grublėtos keramikos puodų apatinės dalys, į PR nuo jų rastos 5 duobės ir apdegusių akmenų grupelės (1 pav.).

Perkasos kv. 13–14F buvo rasta anga žemyn padėta grublėtos keramikos puodo viršutinė dalis, įstrižai įkasta į geologinius sluoksnius (2 pav.). Puodo P šonas yra apie 5 cm gylyje nuo pirminio žemės paviršiaus. Puodo vidus buvo užpildytas smulkiomis iki 4–5 cm ilgio ir iki 3–4 cm pločio bei storio lauko riedulių nuoskalomis. Ertmės tarp akmenų nuoskalų yra užsipildžiusios pilka žeme. Puodo viršutinės dalies skersmuo – 30 cm, angos skersmuo – 28 cm, išlikusios dalies aukštis – 9 cm. Kelios jo šukės buvo rastos kultūriniame sluoksnyje šalia puodo. Tai kibirėlio formos indas suapvalinta, palenkta į vidų angos briauna. Puodo vidus lygus, juodos spalvos. Sienelių storis ties briauna – 10–12 mm, sienelių storis išlikusioje apatinėje dalyje – 20–22 mm. Sienelių išorė stambiai grublėta, tik prie angos briaunos krašto grublėtumas aplygintas, padarant apie 3 cm pločio lygesnę juostą.

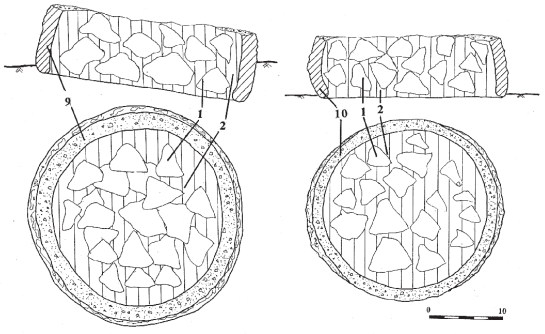

2 pav. Perkasoje 19 aptikti puodai: 9, 10 – puodo viršutinė dalis; 1 – akmenų skalda; 2 – pilkas juodžemis. *A. Žalnieriaus brėž.*
Fig. 2. Pots discovered in trench 19:
9, 10 – upper part of a pot; 1 – debitage;
2 – grey humus.

Antro grublėtosios keramikos puodo viršutinė dalis, padėta anga žemyn ant geologinių sluoksnių paviršiaus, gulėjo 90 cm į ŠR nuo pirmojo puodo. Išlikusios puodo dalies aukštis yra 4–8 cm. Puodo vidus užpildytas iki 4–6 cm ilgio, 3–4 cm pločio ir iki 2–3 cm storio lauko riedulių nuoskalomis ir pilka žeme. Puodo skersmuo išorinėje sienelių pusėje – 26–27 cm, angos skersmuo – 24–25 cm, išlikusių sienelių aukštis – 4–8 cm. Angos briauna kiek palenkta į vidų, suapvalinta. Sienelių storis ties briauna – 6–8 mm, sienelių storis išlikusioje apatinėje dalyje – 10–12 mm. Ties angos briauna 2 cm plotyje sienelių išorinis paviršius nelygus, grublėtumas aplygintas. Žemiau sienelių grublėtumas stambus. Vidinė sienelių pusė juodos, išorinė – pilkai rusvos spalvos, molio masėje gausu stambių akmens kristalų (2 pav.).

Pagal puodų padėtį kultūrinio sluoksnio atžvilgiu, atrodytų, kad puodai buvo įkasti į jau

susiklosčiusį kultūrinį sluoksnį. Puodų vietoje kultūrinio sluoksnio storis yra 40–45 cm. Puodo 9 išlikusios dalies aukštis yra apie 9 cm, puodo 10 išlikusios dalies aukštis – iki 8 cm. Tačiau tokia puodų dalis išliko tik todėl, kad viršutinė jų dalis buvo sunaikinta nuolat ariant kultūrinį sluoksnį. Tai patvirtintų ir šalia pirmojo puodo rastos kelios šukės, kurias priklijavus prie rastos dalies, puodo išlikęs aukštis pasidarė 17 cm.

Todėl atrodytų, kad abu puodai buvo įkasti jau iki 20 cm storio susiklosčiusį kultūrinį gyvenvietės sluoksnį. Pagal panašų abiejų puodų pagaminimo būdą ir išorinę išvaizdą galima būtų teigti, kad abu puodai buvo įkasti į kultūrinį gyvenvietės sluoksnį tuo pačiu metu ar su nedideliu laiko skirtumu. Ant abiejuose induose buvusios skaldos pastebėta suodžių pėdsakų. Nors abiejų puodų ir į juos pridėtos akmens skaldos paskirtis nėra visiškai aiški, galima teigti, kad jie buvo skirti patalpai šildyti, panaudojant įkaitintos akmenų skaldos šilumą.

Apie 22 cm į P nuo antrojo puodo iškasta netaisyklingo apskritimo formos 25–28 cm skersmens, 16 cm gylio *duobė 11* nuolaidžiais šlaitais ir apvaliu dugnu, užpilta tamsiai pilku juodžemiu. Jos paskirtis neaiški.

Į PR nuo puodų surasti dviem grupelėmis išmėtyti ar sudėti 13 įvairaus dydžio lauko riedulių ir jų nuoskalų. *Grupelėje 12* apie 70x90 cm plote ant pirminio žemės paviršiaus rastas numestas vienas apvalus apie 18–20 cm skersmens lauko riedulys ir 6 netaisyklingos formos 10–15x9–12x6–8 cm dydžio akmenų nuoskalos. Didysis lauko riedulys ilgą laiką yra buvęs ugnyje, rausvo granito paviršius perdegęs ir trupa į kristalus, kitų riedulių nuoskalų paviršiuje matosi tik suodžių pėdsakai. Akmenų *grupelė 12* yra išmesta iš šalia buvusio židinio. Antra lauko riedulių grupelė yra apie 80 cm į P, joje 40x50 cm plote yra sumesti 6 lauko *riedulіai 16, 17*. Lauko *riedulys 16* yra 28x16x10 cm dydžio, ant jo paviršiaus matosi suodžių pėdsakai. *Krūvelėje 17* yra vienas šalia kito sumesti 5 netaisyklingos formos 10–12x8–10x7–8 cm dydžio lauko rieduliai su suodžių pėdsakais paviršiuje.

Šalia lauko riedulių viena šalia kitos beveik Š–P kryptimi yra iškastos 3 *duobės 13*, *14*, *15*. *Duobės 14*, *15* iškastos viena šalia kitos ir glaudžiasi šonais, *duobė 13* yra iškasta 16 cm atstumu nuo *duobės 14*. Visos duobės yra beveik taisyklingo apskritimo formos, nuolaidžiais šlaitais ir apvaliu dugnu. Jų skersmenys yra 30–32 cm, gylis – 12–16 cm. *Duobė 13* užpilta pilka žeme, *duobės 14*, *15* užpiltos juodžemiu su degėsių pėdsakais, jame rasta smulkių aprūkusių akmens nuoskalų. Šios dvi duobės priskirtinos židiniams, o *duobės 13* paskirtis neaiški.

Atrodytų, kad gana kompaktiškame plote surasti židiniai ir neaiškios paskirties duobės bei įkasti grublėtos keramikos puodai buvo vieno čia stovėjusio pastato viduje.

Perkasos R gale, geologinio priemolio paviršiuje buvo rasti degėsių pėdsakai ir smulkios akmens skaldos gabaliukai, išsidėstę 110–115 cm skersmens apskritimo plote. Tai galėjo būti trumpalaikės laužavietės vieta, bet įtarimą kelia visame virš laužavietės buvusiame kultūriniame sluoksnyje pastebėtos smulkios akmenų skeveldros. Galbūt tai jau sodų bendrijos atsiradimo metu iškasta duobė, į kurią buvo supilti laužo degėsiai su skaldos priemaiša.

Be minėtų puodų viršutinių dalių, perkasos duobėse ir virš pirminio žemės paviršiaus surasta tik 13 nedidelių grublėtos keramikos šukių.

Sklype 9 žvalgomieji archeologiniai tyrinėjimai buvo atlikti 2001 m. Čia buvo iškasti

du šurfai (15,17), rastas 20–50 cm storio juodžemio sluoksnis (*ATL 2001 metais*, V., 2002, p. 73–75).

Sklypas 9 yra tyrinėjamos papėdės gyvenvietės P dalyje. Perkasa 20 iškasta sklypo V dalyje. Jos plotas yra 61 m^2. Perkasoje rastas susidaręs iki 35–40 cm storio tamsiai pilko juodžemio kultūrinis sluoksnis be tarpsluoksnių. Kultūrinis sluoksnis buvo nuolat ariamas ir perkasamas, jame įvairiuose lygiuose pasitaikydavo XX a. buitinių šiukšlių liekanų. Storiausias (iki 40 cm) kultūrinis sluoksnis yra perkasos V dalyje, į R jis tolygiai plonėja ir PR perkasos dalyje jo storis siekia 30–35 cm. Pirminį žemės paviršių visoje perkasoje sudaro gelsvai pilkas šlapias moreninis priemolis. Nukasus kultūrinį sluoksnį pirminio žemės paviršiaus lygyje buvo užfiksuota 10 objektų, priskirtinų papėdės gyvenvietei. Tai 5 atviri židiniai ir trumpalaikė laužavietė, viena stulpavietė ir 4 neaiškios paskirties duobės.

Išskirtina netaisyklingo apskritimo formos 147x167 cm skersmens ir 38 cm gylio *duobė 3*. Didesnioji duobės dugno dalis, ypač V pusėje buvo išklota įvairaus dydžio tiek natūraliais, tiek skaldytais lauko rieduliais. Didžiausi lauko rieduliai buvo iki 18x14x8 cm, dauguma jų yra apie 12x8x7 cm dydžio. Sudėtų riedulių viršus aprūkęs ir suodinas. Dalis granitinių lauko riedulių perdegę ir rankose byra į kristalus. Duobė užpilta tamsiai pilku juodžemio sluoksniu su smulkių degėsių priemaiša, degėsių pėdsakai ryškesni apatinėje, prie akmenų esančioje užpylimo dalyje. Tai ilgalaikis atviras židinys, buvęs medinio pastato viduje.

Tyrinėjimų metu rasti archeologiniai objektai ir radiniai datuojami viduriniuoju geležies amžiumi arba I tūkst. antrąja puse.

THE UPPER SETTLEMENT AT THE FOOT OF LENTAINIAI HILL FORT

In 2006, 3 trenches (with a total area of 240.5 m^2) were excavated in the settlement at the foot of Lentainiai hill fort. A cultural layer up to 20 cm thick and traces of a briefly used fire site were found in trench 17a. A 35–60 cm thick cultural layer and 21 objects ascribable to settlement were found in trench 19. These included 9 open cooking pits and 4 pits of uncertain purpose. The five individual boulders and groups of them should be ascribed to cooking pit paraphernalia. Two ceramic pots with rough surfaces and rubble, which served to warm the rooms, are exceptional finds. 10 objects ascribable to the settlement were found in trench 20, which had an area of 61 m^2. These are 5 open cooking pits and a briefly used fire site, 1 posthole, and 4 pits of uncertain purpose.

The archaeological objects and finds discovered during the excavation date to the Middle Iron Age or the 2nd half of the 1st millennium.